

CSENDES HÉTKÖZNAPOK

I

A házunk egészen a város szélén volt, régi, két-szobás, konyhás épület, gyümölcsöskerttel, ahol valamikor hatalmas almafák álltak, és parányi virágoskerttel az utca felé, anyám szeme fényével; akkor még sűrűn pompáztak a törökkontyok és a rózsabokrok az ágyások sarkaiban. Azóta minden elsatnyult valahogy, kicsi lett a kert, apám is, anyám is összezsugorodott, semmi sem nő már akkorára.

Fájt elveszíteni ezt az óriási világot!

Beüvegezett verandán át lehetett a konyhába lépni, a verandára három lépcsőfok vezetett, amikor apám hazajött a gyárból, itt vetette le a cipőit. Izzadtan, olajszagúan és mezítláb, így lépett be mindig a konyhába apám, őrzöm a mozdulatait: becsukja az ajtót, megtörli a homlokát, és nagyot fúj, mintha befejezett volna valamit, aztán köszön, mindig egyformán, mindig derűs hangon, *szervusz, szívem*, mondja anyámnak, vagy ha én is a konyhában vagyok, így mondja: *szervusztok, szíveim*, és ez a két szó úgy megragadt bennem, mintha valami hatalmas jelentősége volna...

A konyhánk nagy volt és világos, a székeken, az asztalon és a falon is hímzett terítők voltak, mert ez jelentette anyámnak a szépet, így aztán anyám állandóan kézimunkázott, piros és kék virágokat varrt ügyes kézzel különböző nagyságú vásznakra – párnák, terítők és függönyök vettek körül egyszerű szeretetének jeleként. Mint valami eleven, soha nem gyógyuló sebeket hordozta anyám a mi örömeinket és fájdalmainkat, valahogy nagyobb örömké változtak benne az örö-

meink és nagyobb bánatokká a fájdalmaink, így oldódott fel teljesen és tökéletesen az élete az életünkben.

A konyhából a szüleim szobájába lehetett lépni, nagy szoba, nyáron anyám csomagolópapírral fedte be az ablakokat, ezért itt mindig hűvös volt és félhomály, a bútorok öregek és kopottak, kartonhuzat védte a karosszékeket.

II

Keskeny, álmos utcán mentem végig minden reggel, parányi házak között, mert ez volt a legrövidebb út – tíz perc alatt értem be a gyárba.

Minden házat ismertem már. Öreg, fáradt épületek voltak, reggel kettesével egymásra dőlve mélyen aludtak, magányosan kopogtak a lépteim a kockaköveken.

Fél hétkor indultam el mindig, hogy pontosan beérjek a gyárba, és az utca közepén minden reggel összetalálkoztam valakivel, hozzátartozott az álmos utcához, mint a hulló vakolatú házak, a kockakövek vagy a kanális melletti pocsolyák. Egyszerű találkozások voltak, lassan váltak megszokottá, aztán meghitté, de akkor még nem tudtam, hogy ezek a találkozások, akár az életünk többi, soha számon nem tartott apróságai, valami jó érzést, egészen halk boldogságot őriznek.

Hűvös reggelek voltak, az utcán senki nem járt még, szinte éreztem a házak nyugodt lélegzetét, mert a mélyen alvó, kettesével egymáshoz bújó házak mellett valahogy langyosabb volt a levegő.

Mindig az út közepén, halkan surrogó gumike-rekeken jött felém a szekér, rajta egy keresztbe tett deszkán ült az öreg, egyenes háttal, lehunyott szemmel, nyugodt, békés arccal. Lazán markolta

a gyeplőt, és úgy tűnt: a vén ló is alszik, mélyen bólogatta a fejét, így lépkedett, összeakadozó, karcsú bokákkal.

III

De napközben, valahányszor Marival sétáltunk, sohasem találkoztam ezzel az emberrel. Pedig akartam, mert már mindent elmeséltem Marinak erről a furcsa öregről, meséltem a nyugodt arcáról, a lehunytt szeméről; végimentünk az álmos utcán, és megmutattam: hol jön szembe minden reggel a szekér, egyszer pedig a vén, rőt szőrű lovat is sikerült megmutatni.

Volt az álmos utca végén egy kocsmá, olyan füstös, közönséges kis ivó, ahova fáradt emberek térnek be mindig egy fél decire és mindig aszszony nélkül, itt állnak meg a szekeresek is, akik zöldséget hoznak a közeli gazdaságokból – itt mutattam meg a rőt szőrű lovat Marinak. Kora délután volt, céltalanul, karon fogva sétálgattunk, amikor megpillantottam, csendesen, bólogatva várakozott a járda mellett, a gumiabroncsos, ócska szekér előtt. Nézd, mondtam izgatottan, arról a lóról meséltem neked! Melyikről, kérdezte Mari, mert az én rőt szőrűm, mögött nagy, fekete lovak álltak megrakott szekerekkel. Az a kicsi, mutattam, és átmentünk az utcán, hogy Mari megnézhesse, amikor lassan elindult az egyik fekete ló, zötyögő szekerét maga után húzva szépen odaállt a rőt szőrű mellé, puhán egymáshoz dörzsölték az orrukat, s mi álltunk a sarkon mozdulatlanul, mert volt valami fájdalmasan emberi ebben a két állatban, látod, mondtam Marinak, mi is ilyenek vagyunk, és Mari rögtön megértette, *igen*, mondta,

nagy szekereket, az egész életünket magunk után húzva, így keressük a boldogságot egymásban.

Olyan jó volt, hogy ennyire értettük egymást! Olyan jó volt tudni, hogy valaki, aki hozzánk tartozik, legapróbb rezdüléseinket, legapróbb örömeinket és fájdalmainkat érzékenyen felfogja, mert az emberek képtelenek örülni a mások örömeinek, képtelenek megérteni a mások szenvedéseit.

Hatalmas nyugalom volt, ott volt bennünk, minden pillanatunkban.

IV

Pedig az élet ott zajlott körülöttünk! Autó robbant az utcába, emberek rohantak a járdákon, startpisztoly dördült, és a futók elnyúló sorokban, bedőlve, lihegve fújttak el; anyámnak kiverték a kezéből a hálót, amikor éppen dulakodott, lökdösődött, tülekedett, hogy felülhessen a kettős autóbuszra, a kenyér elgurult, a krumpliszemek szét-szóródtak a járdán a topogó férficipők, a hegyes sarkú női cipők között. Egy nő rásikoltott az útestre rohanó kisfiára, fékek vijjogtak, kerekek sívítottak. Az átjárónál elviharzott a vonat, sebesen forogva csikorogtak a nagy acélkerekek a leeresztett sorompók között, a vonatablakok egybeolvadva váltották egymást, rettenetes gyorsasággal. Apám későn ébredt, reggeli nélkül, mosdatlanul és kigombolt kabáttal rohant a gyár felé, a szomszédunkban Molnárék kiverték a biztosítékot, egyszerre aludtak el a fények az utcában, elhallgattak a rádiók, kilobbantak a televíziók. A főtéren egy nyolctonnás tehergépkocsi szétlapított egy kiskutyát, de az embereknek nem maradt idejük meghallgatni a vonítását...

V

Volt Marinak egy vászonnal borított, kemény táblás füzet, amelyent minden lány őriz serdülőkorától, és amelyikbe apró titkait írogatja, azokat a rettenetesen egyforma sorokat, amelyeket olyan szomorú elolvasni később, amikor már melegüket veszítik az ilyen mondatok: *ma találkoztam vele, ma láttam őt, ma beszéltem vele*, mert az érzéseinket csak így tudjuk rögzíteni, képtelenek vagyunk tartósítani a szeretetünket és boldogságunkat éppúgy, mint a fájdalmainkat. Ebbe a kemény táblás füzetbe írta be Mari a mi történetünket is, semmitmondó, egyszerű szavakkal, szép, gömbölyű betűkkel: *ma találkoztam vele, ma beszéltem vele, ma láttam őt*, kipirult arccal, zavart mosolyokkal hozta magával egy délután, hogy beavasson a titkaiba, vagyis hogy tudomásomra hozza a szerelmét, amiről különben sohasem beszélünk. Izgatottan várta, hogy mondjak valamit, de én semmit sem tudtam mondani, egyetlen szót sem bírtam kinyögni ott, abban a pillanatban, mert rettenetesen fájni kezdett az együtt töltött idő, a sok, nyugodt percünk mind az elmúlás fájdalomával tódult belém, kiábrándultan forgattam a lapokat: *ma találkoztam vele, ma láttam őt, ma beszéltem vele* – ennyi lett volna? És egyáltalán: így múlik el az életünk?

Mari nem szeretett ellenkezni, és ha ez ritkán mégis megtörtént, mindig így kezdte fáradt, csendes hangon: én úgy gondolom... Olyankor oldalt hajtotta a fejét, és kérően nézett, mint egy gyerek, akit megfosztottak az akarás szabadságától. Nagyon szerettem ezeket a pillanatokot, megnyugvás és lemondás sugárzott róla, de ez nem az akarat hiánya volt, hanem az a mód, ahogy Mari az em-

bereket szerette, az élet elfogadásának egy fajtája.

Nem tudom már, melyikünkben született meg a házasság gondolata, és melyikünk beszélt előbbször róla, nem mint egy hamarosan és szükségszerűen bekövetkező valóságról, hanem mint lehetséges változatról az életünknek; meleg tavaszi délután volt, a közeli erdőben sétáltunk, és azt figyeltük, hogy a fák mind más-más fájdalom-állásba merevedtek, kutatni próbáltuk a titkaikat, azaz emberi tulajdonságokat kerestünk bennük, én úgy gondolom, mondta Mari, hogy az a két fa nagyon szereti egymást, nézd, hogy ölelkeznek az ágaikkal. Mentünk a fák között, és egyszerre csak észrevettük, hogy furcsa és szokatlan játékot játszunk, pontosabban azt játszottuk, hogy Mari a feleségem, játék volt, a játszózás minden törvényével, mert a valóság hiányát teljesen pótolta a képzeletünk. *Szívem*, mondtam Marinak, és Mari így mondta: *kedvesem* – olyan jó volt, ahogy mókásan és komolykodva így mondtuk egymásnak: *szívem és kedvesem!*

De a valóság pont ilyen egyszerű volt.

Hazavittem Marit, hogy anyámék megismerjék. Amikor kijöttem a gyárból, ott várt a kapuban, idegesen, riadt arccal és erre az alkalomra ünneplőbe öltözve; kedvesnek és túlzottnak tűnt ez az igyekezet, ahogy Mari a szüleimnek akart tetszeni. Izzadt volt a keze, panaszosak a szemei, és ahogy végigmentünk a keskeny, mindig alvó utcán, állandóan csitított, ne menjünk olyan gyorsan, mondta, befordultunk a mi utcánkba, már látzott a házuk, s ő egyre idegesebb lett, ne menjünk még hozzád, mondta, még járjunk egy kicsit. Nevettem, és szélesre tártam előtte a kaput, ne menjünk be, suttogta, és ezt mondta a keze, a lába, a szeme is, ne menjünk be, de anyám meg-

hallotta a hangunkat, letette a pamutlabdákat az öléből, és kilépett az előszobába, félreálltam, és néztem őket: anyám három lépcső magasságával Mari fölött állt, egyikük sem mozdult, csak nézték egymást, aztán átsuhant anyám arcán a fájdalom apró árnyéka, és elmosolyodott, *gyere be, szívem*, mondta, egyszerre véget vetve a feszültségnek. Mari három apró lépéssel megtette a távolságot, amely anyámtól elválasztotta, kezit csókolom, mondta, és elpirult, anyám megsimogatta és karon fogta Marit, így vezette be a lakásunkba.

Csendesen ültek egymással szemben, és olyan jó volt nézni őket, ahogy így, csendesen ültek egymással szemben, anyám nyugodt mozdulatokkal tovább varrta a nagy, színes virágokat a lenvászonra, Mari mozdulatlanul ült a kisasztal másik oldalán, ezeket mind Jolán néni varrta, kérdezte, és anyám rábólintott, igen, szívem, mondta, mindig varrok, ha időm van rá. Meleg volt a hangjuk, mintha parányi simogató kezeket rejtettek volna a szavak közé, a pillantásaikból lassan kiszűrődött az idegenkedés, csak valami egyszerű, végtelenül természetes szeretet maradt.

VI

De a hétköznapiak könyörtelen erőket rejtegettek. Apámnak rászabadult az ujja a köszörűkőre, falfehéren, bepólyált kézzel jött haza, s hogy megmutassa nekünk a sebét, lecsavarta a kötést a kezéről, de amikor megpillantotta a sötétben tátongó nyílást a köröm helyén, hanyatt vetette magát, és elájult. A széles utcán egy teherautó teljes sebességgel belerohant a villanyoszlopba, hatalmasat pendültek a vezetékek, és kék szikraesőt hányva összeszakadoztak, ziláltan lógtak a földre a huza-

lok. Vasárnap, a délutáni nyugalom óráiban motorkerékpár-verseny volt a főtéren, emberek tolongtak a járdákon, nyitott szájjal, lihegve élvezték a rettenetes száguldozást. Kerekek forogtak, és emberek rohantak minden irányba, a zápfogamon már az idegig mélyült a lyuk – ez is egyike volt a veszteségeimnek, eltorzult arccal, kiizzadva és kínlódva rohantam az utcán, reszketve várokoltam, levegőt szívtam a fogamra, zsebkendőt szorítottam az arcomra, így járkáltam fel-alá a váróteremben, amíg végül egy ezüstös fém-villanással, csontszilánk-ropogással kitepték a számból a fájdalmat...

VII

Márványlapokkal borított, díszes lépcsőn jöttünk lefelé, kicicomázva, felvirágozva, ünneplőbe öltözve, előttünk és mögöttünk ismerős és ismeretlen arcok – rokonok, a járdán szájtáti tömeg várakozott és négy rettenetesen árva és rozoga taxi, amit erre az alkalomra virágfüzérékkel kötöttek körül. Beültünk ezekbe az ócska, benzinbűzös taxikba, és körülhajtottunk a nagy téren a fényképészig, a járdákon utánunk fordultak az emberek, micsoda diadalmenet volt, végre megálltak a taxik, s mi kiszálltunk, kezek löktek előre, a vakító reflektorfény elé. A nyakkendőmet igazították a kezek, a mandzsettagombomat fordították a fénynek, Marinak a ruháját, a haját, a virágcsokrárt igazgatták, aztán rányomták a fejét a vállamra, és a fejemet a fejére lökték, egymásba fonták a karjainkat, és összepréselték a testünket.

Ezt a fényképet ott őrizzük az ágyunk fölött, a falon.

VIII

Még élt a Mari nagyanyja, keskeny udvarra nyíló szobában lakott, ez az udvar két hosszú ház között volt, ajtók, ablakok sorakoztak egymás mellett furcsa összevisszaságban – ezt a szobát szánták nekünk a Mari szülei, egyelőre, ahogy ők mondták, de ez az *egyelőre* bizonytalan, homályos időt jelentett. Magával vitt a Mari édesapja, hogy megnézzem a szobát, sötét, boltíves kapu alatt mentünk be, az udvar piszkos volt, kisgyerekek és macskák hancúroztak a napsütésben, nagy tócsák villogtak a meghajlított cső körül, ahonnan a víz folyt. Végimentünk a hosszú udvaron, és beléptünk az agyonzsúfolt szobába, a penészszagú bútorok közé, *kezit csókolom, anyám*, mondta a Mari apja, és én is azt mondtam: *kezit csókolom*, az öregasszony erre villantotta ránk foghíjas ínyét.

Ez a Mari *férje*, kiáltotta apósom, de az öregasszony értetlenül nézett rám, behajlított tenyerét a füle mögé téve és közel hajolva, *he?* vakkantott ránk, *férj*, üvöltötte apósom, *a Marié! Ja*, nyugtázta az öregasszony, és újra kivillantotta az ínyét.

Volt egy különös, rossz íze ennek az egésznek, ahogy apósom üvöltve és hadonászva magyarázott: *hallja, anyám, hozzánk kéne költözzön, hogy ezek ide jöhessenek! He*, vakkantott újra az öregasszony, aztán hirtelen megértette, és elszomorodott, *ez az én lakásom*, motyogta. *Magának is jobb lenne*, üvöltött apósom, *sokkal jobb lenne magának is, hallja? De hát ez az én lakásom*, motyogta az öregasszony, és a könnyei lecsorogtak a ráncaiban, ahogy félénken körülnézett a szobában.

IX

Ez hát a lakásunk! Frissen meszelve, zsúfoltra bútorozva – innen indulnak el a reggelek, hogy ide térjenek vissza az esték. Az ablak és az ajtó között, egy széken van a mosdótál, alatta a veder, mindig este hozok vizet, mert reggel sorba állnak a lakók a csapnál. Az ajtó mögött, a sarokban van a kályha, itt főzi Mari az ebédet, miután (hazajön a textilgyárból; későn szoktunk ebédelni, öt óra körül. A kályha mellett, fél méter távolságra tőle, van a nagy, vörösre lakkozott szekrény, a szemközti fal mellett a széles ágy, az ágyneműs láda, az ágy felett, a falon a fényképünk. A szekrény és fezz ág között az asztal, a székek...

Hatkor indulunk munkába minden reggel, egymás mellett rohanunk, néha hallgatagon, máskor nevetgélve, a sarkon megcsókoljuk egymást, onnan már egyedül rohanok tovább, végig az álmos utcán, a parányi házak között, ahol minden reggel összetalálkoztam azzal az ősz hajú, egyenes hátú öregemberrel, állandósultak ezek a találkozások, részemmé váltak, valami meleg jó érzést, egészen halk boldogságot jelentettek.

De egy reggel nem jött szembe a szekér, és ezután többet soha nem jött szembe...

X

Délben, amikor hazajövök, Mari már a kályha körül forgolódik, ebédet főz. *Szervusz, szívem,* mondom, a cipőmet levetem az ajtóban, így lépek be. Amíg mosakodom, Mari szótlanul megteríti az asztalt, kiteszi a levest, megvárja, amíg átöltözök, s csak azután ül le az asztal mellé.

Ülünk az asztal két oldalán, egymással szemben, hallgatagon kanalazzuk a levest, néha egymásra pillantunk a tányérok felett. Mari mosolyogni próbál, de a mosolyából valahogy hiányzik a vidámság, az a tisztaság, amit úgy szerettem a mosolyaiban – semmi sem maradt belőlük, csak a fáradtság és valami megfoghatatlan fájdalom. Vízet hozok a kútról, az udvar szokatlanul csendes, a gyerekek még nem rajzoltak elő, a szomszédok még nem kezdték meg a rádiózást és azt az állandó zsörtölődést, amit sehogy sem tudtunk megszokni. Mari elmossa az edényeket, eltörölgeti őket csendesen, veszi a nagy mosdótálat, odaviszi a ruhásszekrényhez, letérdel. Egyenként teszi a szennyes ruhát a mosdótálba, a kályhán a mosófazékban zubog a víz, ülök az ágyon, a fejem, az ökleim között.

Mari meleg vizet önt a ruhákra, letérdel a földre, bezappanozza, dörzsöli az ingeket, alsóruhákat, blúzokat, az ébresztőórán lassan körbejár a mánus, egyszer, kétszer, háromszor; ülök az ágyon, fejem az ökleim között, Mari térdel a földön, szappanozza és dörzsöli a ruhákat, a két karját beborítja a hab, vörös a bőr a kezén, a homlokára lassan bemélyül egy ránc. Ülök az ágyon, fejem az ökleim között, az ébresztőórán lassan körbejár a mánus, Mari térdel a linóleumon, a lábai megvastagodnak, a bőre megszírosodik, a haja megszőrkül. Hosszú, keskeny az arca, a szemében nem csillog a fájdalom. A körmei fehérek, vörös a bőr a kezén, ahogy dörzsöli, szappanozza a ruhákat, ülök az ágyon, fejem az ökleim között, Mari kiönti a szappanhabot, tiszta vizet mer, úsztatja, csavarja a ruhákat, az arca csupa ránc, a kezei kifehérednek, csepeg a víz, az ébresztőórán körbejár a mánus, ülök az ágyon, a fejem az ökleim között...

XI

Így telnek egymás után, megállás nélkül a csendes, nyugodt napjaink. Sétálni megyünk, moziba megyünk, ha időnk van rá, vasárnaponként meglátogatjuk a szüleinket, elbeszélgetünk velük. Így jön el az ősz, a tél, decemberben majd megszületik a gyerekünk, arrább fogjuk tolni az asztalt, hogy a gyerek kosarát az ágyunk mellé tehessek, mert ez a legmelegebb hely a szobában.